

Maandag 16 Maart 2020

Inhoud

- 1) **Komaan mensen, BLIJF ALSJEBLIEFT THUIS Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020 - Pagina 1**
Ben je ziek? Blijf in uw kot", zo zei onze federale minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) nu exact 13 dagen geleden. Ze kreeg kritiek voor die uitspraak, omwille van de toon, die niet ernstig genoeg klonk, maar ook omwille van de maatregel, die niet drastisch genoeg was. ...
- 2) **Enkel nog ingrepen die levens redden Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020 - Pagina 7**
Geen bezoek meer in de ziekenhuizen en enkel nog hoogdringende consultaties en levensnoodzakelijke ingrepen. Die maatregelen moeten ervoor zorgen dat het coronavirus zo min mogelijk de ziekenhuismuren binnendringt en zoveel mogelijk artsen en verpleegkundigen de handen vrij hebben.
- 3) **'We moeten de regels nog strenger maken' De Morgen - 16 Mar. 2020 - Pagina 3**
Het coronavirus blijft om zich heen grijpen. Het aantal besmettingen loopt op en ondertussen zijn 163 patiënten gehospitaliseerd. Van hen liggen er 33 op intensieve zorgen. Ondertussen klinkt de roep om nog strengere regels steeds luider.
- 4) **"De strijd is losgebarsten: het is nu allen tegen één" Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020 - Pagina 8**
In labo's en ziekenhuizen over de hele wereld draaien wetenschappers overuren. Ze testen geneesmiddelen die coronapatiënten moeten helpen te genezen en doen proeven met nieuwe vaccins. Momenteel lopen wereldwijd al meer dan zeventig experimenten. Viroloog Johan Neyts (KU Leuven) is enthousiast en kritisch tegelijk. "Ik word blij van zoveel geestdrift: het is echt allen tegen één. Tegelijk ben ik ook kwaad, want er is de voorbije jaren te weinig geïnvesteerd in onderzoek."
- 5) **'Dit is oorlogsgeneeskunde' De Standaard - 16 Mar. 2020 - Pagina 4**
Als spoedarts staat Tania Desmet (33) elke dag aan de frontlinie van de strijd tegen het nieuwe coronavirus. 'We zitten nog altijd in de stilte voor de storm.'
- 6) **Open brief gaat viraal De Standaard - 16 Mar. 2020 - Pagina 4**
'Er komt een drama op ons af.' De open brief van professor Wim Derave (UGent) wordt sinds dit weekend druk gedeeld op sociale media. De wetenschapper roept op om het Belgische je m'en foutisme te laten varen, zo niet gaat 'ons individualisme ons de das omdoen'. Hij formuleert het ook ...
- 7) **Arts Jan Palfijnziekenhuis besmet met corona Het Nieuwsblad - 16 Mar. 2020 - Pagina 2**
Een arts van het Jan Palfijnziekenhuis aan de Watersportlaan is besmet met het coronavirus. Hij zit thuis in quarantaine. "De situatie is onder controle", klinkt het. "Er zijn geen andere besmettingen uit voortgevloeid."
- 8) **Gezondheidszorg in tijden van cholera De Standaard - 16 Mar. 2020 - Pagina 26**
In 1866 vielen bij een epidemie in België 43.400 doden. Volgens Isabelle Devos was het alomvattende pakket maatregelen toen noodzakelijk, en ook nu weer.
- 9) **Van deze antipolitiek wordt u sowieso ziek De Morgen - 16 Mar. 2020 - Pagina 23**
De politieke actualiteit volgens UGent-politicoloog en De Morgen-columnist Carl Devos.
- 10) **Bipolaire Wetstraat De Morgen - 16 Mar. 2020 - Pagina 8**
BART EECKHOUT Hoofdredacteur @barteeckhout
- 11) **'Ook voor EU-staten geldt: eerst mijn wc-papier' De Morgen - 16 Mar. 2020 - Pagina 7**
Een reeks Europese landen sluiten hun grenzen, andere landen voeren strengere grenscontroles in. Elk EU-land voert een andere coronabeleid. Waar is Europa? Europa-kenner Hendrik Vos (UGent): 'Het is ieder voor zich.'

- 12) **Klimaatvriendelijk cement, bestaat dat? Mo* - 16 Mar. 2020 - Online**
Cementfabrikanten gaan op zoek naar nieuwe samenstellingen voor het veelgebruikte materiaal (foto: gerecycleerd plastic voor “eco-cementblokken” in Costa Rica). ©Belgaimage / AFP
- 13) **Assad is geen deel van de oplossing, hij is het probleem De Standaard - 16 Mar. 2020 - Pagina 26**
De burgeroorlog in Syrië gaat het tiende jaar in. Oorlog is geen statistiek, schrijft Chams Eddine Zaougui. Oorlog is een baby die stikt in bouwpuin.

Komaan mensen, BLIJF ALSJEBLIEFT THUIS

Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020

Pagina 1

* Het Laatste Nieuws : Vakantie, Leiestreek

Ben je ziek? Blijf in uw kot", zo zei onze federale minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) nu exact 13 dagen geleden. Ze kreeg kritiek voor die uitspraak, omwille van de toon, die niet ernstig genoeg klonk, maar ook omwille van de maatregel, die niet drastisch genoeg was. Nog altijd heeft ze de uitspraak niet herhaald, zonder de 'Ben je ziek?'. Terwijl alle wetenschappers vandaag duidelijk uitleggen dat iedereen - echt iedereen! - vanaf nu in zijn of haar kot moet blijven. En dat had vanaf donderdag al moeten gebeuren. Door die avond aan te kondigen dat alle restaurants en cafés pas 24 uur later dicht moesten heeft de regering van Sophie Wilmès (MR) - onze vervanger van de premier van de minderheidsregering in lopende zaken die gisteravond nog wat extra volmachten kreeg - zelf de rode loper voor lockdownfeestjes uitgerold. Door de meeste winkels enkel in het weekend te laten sluiten, creëerde iedereen die toen naast haar op de foto stond - van Jan Jambon (N-VA) tot Elio Di Rupo (PS) - de mogelijkheid om vandaag met z'n allen kasten te gaan kiezen in de Ikea of stepjes en trampolines te gaan testen in de Decathlon. Wij vragen iedereen, ook al mag het nog van onze overheid: doe het niet.

Aan Maggie De Block en Sophie Wilmès, maar ook aan diegenen die vrijdagavond het begin van de lockdown gingen vieren, aan de jongens die we zaterdag samen zagen basketballen en aan de oma's en opa's die gisteren met de kleinkinderen naar zee gingen: besef toch dat het niet langer vijf voor twaalf is, het is ondertussen zeventien minuten na drie uur 's nachts. Het virus is hier en zal niet snel verdwijnen. In heel veel dorpsstraten zullen mensen naar spoed moeten, en velen naar intensieve zorgen, waar voor hen geen plaats meer zal zijn en waar dokters de jongsten en de sterksten voorrang zullen moeten geven. Er is daarom, meer dan ooit, nood aan staatsmanschap. Kan nu alsjeblieft de nieuwe Jean-Luc Dehaene opstaan die zegt: "De tocht is moeilijk, de gids ervaren"? Het maakt niet uit of het in lopende zaken of met een minder- of meerderheid is.

Dat geldt trouwens ook voor Europa. Toen Griekenland de hele eurozone in zijn val zou meentrekken, had je het gevoel dat Herman Van Rompuy dag en nacht bezig was met de redding van zijn continent. Vandaag zijn Charles Michel en Ursula Von der Leyen onzichtbaar. Er zijn géén Europese richtlijnen. Gevolg? Belgen gingen zaterdag over de grens in Nederland eten, drinken en shoppen, omdat daar alles wel nog open was. Waarom is er dan nog een unie, als elke lidstaat tijdens een dergelijke gigantische gezondheids crisis en met grenzen die niet meer bestaan, gewoon zijn eigen ding mag doen?

De enige staatsmannen en -vrouwen van dit moment heten Marc Van Ranst, Erika Vlieghe, Herman Goossens, Philippe Devos of Wim Deraeve, de UGent-professor die gisteren op zijn Facebookpagina duidelijk maakte hoe snel de ziekte zich zal verspreiden als we nu nog bij elkaar komen. Het zijn zij die ons waarschuwen voor alle gevaren. Het zijn zij die ons in straffe taal duidelijk maken: stop met vrienden uitnodigen voor een etentje, stuur je kinderen als je kan niet meer naar de opvang maar zeker niet naar de grootouders, ga niet samen met 14 vrienden een ritje fietsen, en werk alsjeblieft van thuis uit. Want het is ons gedrag - dat van u en dat van mij - dat zal bepalen hoe snel de curves zullen stijgen. Doe dus alsjeblieft alles, maar dan ook echt álles, wat je kan om zoveel mogelijk thuis te blijven, en bij zo weinig mogelijk mensen te komen.

Alleen zo helpen we elkaar. En als er één ding is wat Vlamingen goed kunnen, is het elkaar helpen. Samen tegen corona betekent: zorgen voor je burens en je ouders, maar verder toch vooral in uw kot blijven. Ziek of niet ziek.

De hoofdredactie van Het Laatste Nieuws

Enkel nog ingrepen die levens redden

Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020

Pagina 7

* Het Laatste Nieuws : Waasland, Westkust, Westhoek, Vakantie, Pajottenland, Vlaamse Ardennen, Oostkust, De Nieuwe Gazet, Mandelstreek, Middenkust, Mechelen-Lier, Leiestreek, Limburg, de Ring-Brussel, Kempen, Gent-Wetteren-Lochristi, Gent-Eeklo-Deinze, Dendermonde, Denderstreek, Leuven-Brabant, Brabant-Hageland, Antwerpen Zuid, Antwerpen Stad, Antwerpen Noord

Geen bezoek meer in de ziekenhuizen en enkel nog hoogdringende consultaties en levensnoodzakelijke ingrepen. Die maatregelen moeten ervoor zorgen dat het coronavirus zo min mogelijk de ziekenhuismuren binnendringt en zoveel mogelijk artsen en verpleegkundigen de handen vrij hebben.

Waarom is dit nodig?

Voorlopig beschikken de ziekenhuizen in ons land over voldoende capaciteit om de corona-uitbraak de baas te kunnen. Met de

voorzorgsmaatregelen, die tot 3 april gelden voor zowel universitaire als algemene ziekenhuizen, revalidatie- en psychiatrische ziekenhuizen, wil minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) anticiperen op een toestroom van patiënten en de druk op ziekenhuizen en het personeel verlichten. Zo zullen genoeg artsen en verpleegkundigen vrijgemaakt kunnen worden, en in een volgende fase ingeschakeld worden op diensten waar ze handen tekort hebben, zoals een isolatie- of spoedafdeling. "Zo zouden we anesthesisten kunnen inzetten op intensieve zorgen of een arts inwendige ziekten inschakelen bij de longziekten", klinkt het bij UZ Gent. "Anderen, zoals dermatologen en oftalmologen, zouden dan weer kunnen meehelpen met bijvoorbeeld de triage op spoed. Voorlopig werkt iedereen nog volgens zijn discipline. Maar we kunnen snel schakelen indien nodig."

Ook bezoek wordt geschrapt, zodat niemand het virus het ziekenhuis binnenloodt en hulpverleners geen groter risico lopen op besmetting. Een uitzondering wordt gemaakt voor stagiairs en vrijwilligers, en voor de diensten materniteit, neonatologie en pediatrie: daar zijn de ouders welkom. Ook op palliatieve zorgen en voor zeer kritieke patiënten kan dichte familie nog steeds op bezoek. In sommige gevallen kan een verpleegkundige uitzonderingen toestaan.

Hoe weet ik of mijn ingreep dringend is?

Wat wordt in principe geschrapt? Het gaat om "elke ingreep, consultatie en revalidatie die niet levensnoodzakelijk is en dus ook geen verdere complicaties zou kunnen opleveren". De universitaire ziekenhuizen hanteren daarvoor dezelfde grens: kan het 12 weken wachten, wordt de ingreep uitgesteld. Patiënt per patiënt wordt dat door de behandelende arts bekeken. Meestal gaat het om operaties of onderzoeken die lang op voorhand werden ingepland, zoals het plaatsen van een knie- of heupprothese, slaaponderzoeken of het trekken van de wijsheidstanden. Renée Willems, woordvoester van het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen, geeft nog meer voorbeelden: "Een zoveelste controle bij de reumatoloog is niet dringend, net zoals een operatie voor een liesbreuk. Het plaatsen van een hartstent of vervanging van een hartklep is dat dan weer wel, net als chemotherapie en nierdialyse." Wellicht gaan ook geplande zwangerschapscografieën bij de gynaecoloog niet door en wordt in sommige gevallen doorverwezen naar een privépraktijk. "Maar ook hier geldt: is het een hoogrisicozwangerschap, kan de arts oordelen dat het onderzoek wel noodzakelijk is", klinkt het bij UZ Brussel. "Belangrijk om mee te geven: wie moet bevallen of dringend medische hulp nodig heeft, kan zich natuurlijk nog steeds aanmelden voor een afspraak of bij de spoeddiensten."

Wat met mijn afspraak?

Volgens koepelorganisatie Zorgnet-Icuro voorziet elk ziekenhuis de nodige communicatie en beslissen ze zelf of ze per telefoon, brief of sms patiënten op de hoogte houden over een geplande afspraak. Veel ziekenhuizen vragen dan ook om zeker niet zelf te bellen. Het afgelopen weekend lijkten de instellingen met man en macht alle geplande ingrepen op, waarna duizenden patiënten gecontacteerd moesten worden.

Sommige ziekenhuizen kiezen ervoor om elke patiënt op te bellen, andere hanteren dan weer het principe dat wie niets hoort, ervan uit kan gaan dat zijn of haar afspraak geannuleerd werd. Bij het ZNA - waaronder de ziekenhuizen Stuivenberg, Middelheim en Jan Palfijn in Antwerpen vallen - werd een callcenter opgezet om patiënten te contacteren. In een eerste fase ging dat om ruim 3.000 contacten. Ook bij het UZ Brussel in Jette stonden er alleen vandaag al 3.000 afspraken en ingrepen gepland. Tot begin april gaat dat zelfs om 43.000 afspraken. Ook daar wordt de telefonische capaciteit uitgebreid. Soms volgt info over een ingreep ook per sms. Voorlopig toont de bevolking begrip, sommige patiënten belden zelf hun afspraak af.

Voor elke patiënt beslist de behandelende arts of een ingreep of consultatie uitgesteld kan worden, dat kan dus verschillen per dossier. In een aantal belangrijke gevallen, zoals de opvolging van diabetespatiënten of de verzorging van een wonde, kan gekozen worden voor teleconsultatie. "Daarvoor is nu een terugbetaling geregeld", klinkt het nog bij UZ Brussel. Ook die beslissing ligt in handen van de arts.

Ik volg een ivf-traject, kan dat nog?

Ook daar is het aan de behandelende arts om te beslissen of een traject uitgesteld wordt. "Het principe is dat de lopende behandelingen doorgaan, maar dat er geen nieuwe behandelingen worden opgestart", klinkt het bij het UZ Brussel, gekend om haar fertiliteitsbehandelingen. "Maar ook daarover kan een arts anders beslissen."

Wat is de impact op de ziekenhuizen?

Ongetwijfeld is die erg groot, klinkt het bij verschillende instellingen. UZ Brussel: "De maatregelen vragen grote flexibiliteit en een forse reorganisatie. Sommige patiënten worden behandeld door drie verschillende diensten, dus het is een huzarenstukje om ervoor te zorgen dat het annuleren van de ene afspraak geen impact heeft op de andere. Een nieuwe planning is er voorlopig ook nog niet. Maar we merken een grote betrokkenheid bij alle medewerkers. Natuurlijk is dit voor niemand leuk. Maar het gaat om de veiligheid van de patiënt en de artsen. En intussen moet de zorg voor alles wat niet met corona te maken heeft, ook nog doorlopen."

"Het financiële plaatje zal later bekeken worden", geeft Margot Cloet van Zorgnet-Icuro nog mee. "De overheid staat alvast open voor gesprekken. De eerste bedoeling is nu dat we goed kunnen zorgen. De focus móet naar het coronavirus kunnen gaan."

CELIE MOORS

'We moeten de regels nog strenger maken'

De Morgen - 16 Mar. 2020

Pagina 3

De Morgen

Het coronavirus blijft om zich heen grijpen. Het aantal besmettingen loopt op en ondertussen zijn 163 patiënten gehospitaliseerd. Van hen liggen er 33 op intensieve zorgen. Ondertussen klinkt de roep om nog strengere regels steeds luider.

Een daling van het aantal besmettingen is ten vroegste voor binnen een maand. Als iedereen zich aan de regels houdt tenminste. En daar knelt het schoentje volgens viroloog Marc Van Ranst. "Ik ben gedegouteerd door wat ik de voorbije dagen heb gezien. Er komt nog steeds te veel volk samen. Daarom pleit ik onomwonden voor nog strengere regels. Als het mensen aan burgerzin ontbreekt, moeten we naar een scenario zoals in Spanje en Italië (waar een volledige lockdown van kracht is, PD) evolueren. We hebben maar één kans om dit virus een halt toe te roepen. Het moet echt nu gebeuren."

In het Gentse AZ Sint-Lucas is momenteel de helft van de bedden op intensieve zorgen bezet. Maar van coronapatiënten is daar nog geen sprake. In het West-Vlaamse fusieziekenhuis AZ Delta heeft men op de intensieve zorgen 14 bedden vrijgemaakt voor coronapatiënten. Eén daarvan is momenteel bezet. Ook bij het ziekenhuisnetwerk Antwerpen, goed voor 2.500 bedden, het UZ Gent en het Heilig Hart-ziekenhuis van Tienen is er van een capaciteitsprobleem geen sprake.

Voorlopig dan toch. Want experts waarschuwen dat er de komende dagen steeds meer patiënten met ademhalingsproblemen op intensieve zullen belanden. Opvallend daarbij is dat het virus blijkbaar ook heel wat jongere mensen in de problemen brengt. Nederland en Frankrijk lieten dit weekend weten dat meer dan de helft van de patiënten die bij hen op intensieve zorgen ligt jonger is dan vijftig jaar. Een 16-jarige jongen ligt aan de kunstmatige beademing in het Sophia Kinderziekenhuis in Rotterdam. Voor zover bekend is hij de jongste Nederlandse patiënt die met corona moest worden opgenomen. Cijfers voor ons land zijn er niet, maar volgens viroloog Marc Van Ranst liggen die waarschijnlijk in dezelfde lijn. "Ook in Wuhan en Italië hebben we dat gezien. Ook daar werden dertigers en veertigers ernstig ziek. Maar de meeste patiënten uit de leeftijdsgroep kwamen er weer bovenop. Bij de hogere leeftijdscategorieën is dat veel minder het geval."

Dat er nu in verhouding veel 'jonge' patiënten op intensieve liggen verbaast ook epidemioloog Pierre Van Damme (UAntwerpen) niet. "Er zijn in de leeftijdscategorie twintig tot vijftig jaar ook gewoon veel meer besmettingen. Die mensen zijn de actieve bevolkingsgroep die de voorbije weken nog vaak en veelvuldig met anderen in contact hebben gestaan. Het oudere deel van de bevolking doet het wat dat betreft al langer een stuk voorzichtiger. Vandaar dat het zo belangrijk is dat iedereen die sociale contacten nu zo veel mogelijk probeert te beperken."

Door het schrappen in de agenda's van de dokters komen in het ziekenhuisnetwerk Antwerpen de komende dagen en weken een aantal operatiekwartieren leeg te staan. "Daar is alle materiaal voorhanden om extra intensieve afdelingen in te richten mocht dat nodig zijn." In het UZ Gent zijn er dan weer plannen om een zogeheten midcare-afdeling in het leven te roepen, die het midden houdt tussen een gewone verpleegafdeling en intensieve zorgen. Mocht dat niet volstaan, dan wordt in een tweede fase ook aan het inschakelen van operatiekwartieren gedacht. Ook bij het AZ Sint-Lucas staan er voldoende bedden en personeel klaar. "Maar net als alle andere ziekenhuizen maken we ons wel steeds ernstiger zorgen over onze slinkende voorraad beschermend materiaal", zegt woordvoerder Iny Cleeren. "Dat materiaal is essentieel voor onze dienstverlening. Kunnen we de voorraad niet aanvullen, dan komt onze werking in het gedrang."

De voorbije dagen werd ook al geopperd om, net zoals in Italië, defensie in te schakelen. Die zou met het optrekken van veldhospitelen de capaciteit van de ziekenhuizen tijdelijk kunnen verhogen. Maar concreet zijn die plannen voorlopig niet. "We zijn altijd bereid om bij te springen", klinkt het bij defensie. "Maar tot op heden is die vraag ons nog niet gesteld." Ook de huisartsen passen hun werking aan. In samenwerking met de ziekenhuisnetwerken willen ze triagecentra opzetten voor mensen met luchtweginfecties, in de wachtruimtes gaan ze kinderen van volwassenen scheiden en er wordt gekeken naar de mogelijkheden om videoconsultaties te doen.

De noodtoestand in de ziekenhuizen dreigt wel een tijdje aan te houden. Ondanks de strenge maatregelen die de regering donderdag aankondigde. "Het effect daarvan zullen we in het beste geval pas over een tiental dagen zien", zegt Van Ranst. "Dan zou de toename van het aantal patiënten moeten vertragen."

PIETER DUMON

"De strijd is losgebarsten: het is nu allen tegen één"

HET
LAATSTE
NIEUWS

Het Laatste Nieuws - 16 Mar. 2020

Pagina 8

* Het Laatste Nieuws : Waasland, Westkust, Westhoek, Vakantie, Pajottenland, Vlaamse Ardennen, Oostkust, De Nieuwe Gazet, Mandelstreek, Middenkust, Mechelen-Lier, Leiestreek, Limburg, de Ring-Brussel, Kempen, Gent-Wetteren-Lochristi, Gent-Eeklo-Deinze, Dendermonde, Denderstreek, Leuven-Brabant, Brabant-Hageland, Antwerpen Zuid, Antwerpen Stad, Antwerpen Noord

In labo's en ziekenhuizen over de hele wereld draaien wetenschappers overuren. Ze testen geneesmiddelen die coronapatiënten moeten helpen te genezen en doen proeven met nieuwe vaccins. Momenteel lopen wereldwijd al meer dan zeventig experimenten. Viroloog Johan Neyts (KU Leuven) is enthousiast en kritisch tegelijk. "Ik word blij van zoveel geestdrift: het is echt allen tegen één. Tegelijk ben ik ook kwaad, want er is de voorbije jaren te weinig geïnvesteerd in onderzoek."

Hoop doet leven. En voor die hoop moeten we dezer dagen vooral bij wetenschappers zijn. Zij werken met duizenden tegelijk aan een oplossing voor de gezondheidscrisis. Met succes, blijkbaar. Want quasi dagelijks vallen er persberichten in onze mailbox waarin universiteiten en farmabedrijven een doorbraak(je) aankondigen in de strijd tegen Covid-19, het coronavirus dat momenteel de hele wereld in de ban houdt. Vorige vrijdag nog was het de beurt aan de universiteit Gent en het Vlaams Instituut voor Biotechnologie om uit te pakken met de vondst van een nieuwe antistof die in staat is om het virus lam te leggen. Eén dag later kwamen onderzoeksteams uit Utrecht en Rotterdam met gelijkaardig nieuws. Uit China komen dan weer hoopvolle berichten over bepaalde, bestaande geneesmiddelen die blijken aan te slaan bij patiënten met ernstige complicaties door Covid-19. Het zijn sprankeltjes hoop in een zee van ellende.

Testen op muizen

"Het is geweldig om te zien met hoeveel geestdrift wetenschappers wereldwijd aan de slag zijn gegaan om dit virus te verslaan", zegt viroloog Johan Neyts. "Het is echt een strijd van allen tegen één geworden." Neyts staat zelf ook in de frontlinie en werkt aan de KU Leuven met een team van twintig mensen volop aan de ontwikkeling van een vaccin. "Sinds de genetische code op 12 januari online is geplaatst, zijn we aan de slag gegaan. Wij beschikken over een technologie waarmee we vaccins op een veel efficiëntere manier kunnen produceren dan vroeger en we denken die techniek nu ook te kunnen toepassen om relatief snel een vaccin voor Covid-19 te produceren. We zijn dat volop aan het testen op muizen en hopen binnen enkele weken de eerste resultaten te kunnen presenteren."

Neyts vindt er echter geen doekjes om: het zal mogelijk nog meer dan een jaar duren vooraleer het eerste vaccin op de markt gebracht kan worden. Daar verandert het feit dat duizenden wetenschappers tegelijk aan de slag zijn niks aan. "Als we tegen de zomer van 2021 ergens in de wereld een vaccin hebben, dan zou dat al een enorm succes zijn. En een absoluut record, want nooit eerder zou er zo snel een vaccin ontwikkeld zijn."

Van de eerste testen in het labo over de proeven op dieren tot de klinische testen op mensen: daar gaan normaal jaren overheen. Dat het nu sneller zou kunnen, heeft alles te maken met de focus die farmabedrijven en universiteiten aan de dag leggen, maar ook met de autoriteiten die zich soepeler opstellen en met wetenschappers die bochten afsnijden. Zo is er een biotechbedrijf in de VS dat momenteel de testen op dieren overslaat en onmiddellijk overgegaan is op proeven met mensen. Dat roept ethische vragen op. "Het is een moeilijke discussie", vindt Neyts. "Ik ben ervan overtuigd dat de autoriteiten er altijd over zullen waken dat een vaccin veilig is eenmaal het in productie gaat, maar ik snap ook wel dat men nu wat soepeler omgaat met bepaalde procedures, in de hoop enkele weken of maanden tijd te winnen."

Immuunsysteem boosten

Op een vaccin is het mogelijk dus nog wachten tot de zomer van 2021, maar ondertussen vindt Neyts het hoopgevend dat collega-wetenschappers succes boeken met de ontwikkeling van zogenaamde antistoffen. Onder meer in Gent en Rotterdam is dat het geval. "Die antistoffen zijn geen vaccins die het lichaam volledig wapenen tegen de ziekte, maar ze kunnen de immuussystemen van patiënten wel onmiddellijk bij inname een tijdelijke boost geven. Die kan ervoor zorgen dat het virus geen kans krijgt om zich te ontwikkelen in het lichaam. Die middelen zijn doorgaans iets sneller op de markt te brengen dan een vaccin."

Ook de vele testen die nu wereldwijd gebeuren met bestaande antivirale middelen die de symptomen van Covid-19 kunnen aanpakken, zouden op een kortere termijn dan de zoektocht naar een vaccin succes kunnen opleveren. "En ook die geneesmiddelen zijn nu al ontzettend belangrijk om te hebben, want ze zouden het aantal sterfgevallen naar omlaag halen."

Dat we die antivirale middelen vandaag niet hebben, maakt Neyts boos. "Ik ben doorgaans een zeer optimistisch persoon, maar ik word kwaad als ik zie in welke crisis we vandaag zijn beland. Al jaren pleiten mijn collega's en ik voor meer financiering en meer onderzoek naar antivirale middelen, maar al jaren worden we genegeerd. We waren roependen in de woestijn." Nochtans kende de wereld al eerdere ernstige uitbraken van virussen, zoals SARS en MERS. In de periode van de uitbraak trokken overheden en farmabedrijven pijlsnel hun portefeuille open om onderzoek te financieren, maar zodra het acute gevaar achter de rug was, ging de hand opnieuw op de knip. Gevolg? De basis waarop wetenschappers vandaag kunnen starten om

een vaccin voor Covid-19 te ontwikkelen, is veel minder groot dan wat ze geweest zou zijn als de financiële middelen de voorbije jaren op peil waren gehouden. "Ook op de zoektocht naar antivirale middelen is te weinig ingezet", zegt Neyts. "Waardoor we bij de uitbraak van Covid-19 in Wuhan niks in handen hadden om de eerste ernstige symptomen te bestrijden. Stel je voor dat we wél degelijke antivirale middelen hadden gehad, dan was deze uitbraak nooit tot deze proporties uitgegroeid. Dan hadden we mensen in Wuhan onmiddellijk kunnen behandelen en was de quarantaine veel efficiënter geweest. Het is frustrerend om dat nu te moeten zeggen als wetenschapper, maar ook als mens word ik daar boos om. Ik heb zelf familie en die loopt nu gevaar, terwijl ik weet dat het perfect mogelijk was geweest om deze pandemie te voorkomen. Om nog maar te zwijgen van de economische gevolgen voor de hele maatschappij." Neyts pleit ervoor om een fonds op te richten dat ook na deze crisis geld kan blijven pompen in de ontwikkeling van antivirale middelen, antistoffen en vaccins.

Sluwe investeerders

In de achtergrond van de huidige crisis duiken ook al de eerste berichten op over sluwe investeerders en farmabedrijven die zich klaarmaken voor een strijd om de patenten van de nieuwe producten. Want welke firma wil straks niet de hele wereldbevolking bevoorraden met het vaccin tegen Covid-19? Neyts ziet voorlopig echter geen aanwijzingen dat firma's de grote vraag zullen misbruiken om de prijs op te drijven. "Ik merk bij heel wat farmabedrijven momenteel een maatschappelijk bewustzijn dat groter is dan het winstbejag. Ik geloof niet dat men vaccins zal verkopen aan pakweg 3.000 euro per stuk. Het volume zal trouwens zó groot zijn dat men niet eens veel winst hoeft na te streven om er iets aan te verdienen. En er lopen nu zoveel parallelle experimenten dat het perfect zou kunnen dat we twee of drie verschillende vaccins op de markt krijgen. Ook dat zal de prijs drukken."

Neyts ziet vooral een enorme logistieke uitdaging. "Puur praktisch zal er geen enkel bedrijf in staat zijn om alles zelf te produceren. We spreken in een eerste fase al gauw over twee miljard vaccins die geproduceerd en verdeeld moeten worden. Dat zal veel samenwerking vergen van overheden en firma's."

Die zorgen komen er in het beste geval dus pas volgend jaar aan, wanneer Neyts of één van zijn collega's uit de VS, India, Zwitserland of China het verlossende persbericht de wereld kan insturen: we hebben een vaccin voor Covid-19!

viroloog Johan Neyts (KU Leuven) - Viroloog Johan Neyts - (KU Leuven) - JEROEN BOSSAERT

'Dit is oorlogsgeneeskunde'

dS De Standaard - 16 Mar. 2020
Pagina 4

* De Standaard : West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant/Brussel, Limburg

Als spoedarts staat Tania Desmet (33) elke dag aan de frontlinie van de strijd tegen het nieuwe coronavirus. 'We zitten nog altijd in de stilte voor de storm.'

Van onze redacteur Klaas Maenhout

Brussel'Natuurlijk is er bezorgdheid. Maar ik ben de voorbije weken elke dag verrast door tot wat we hier in staat zijn.' Tania Desmet (33), spoedarts in het UZ Gent, coördineert voor de dienst all things corona. Ze was de voorbije twee weken dagelijks aanwezig op de vergaderingen van de taskforce, met verantwoordelijken van alle betrokken diensten en directie van het verplegend en logistiek personeel. Ze schrijft voortdurend mee aan de protocollen om duidelijke instructies aan al het personeel te kunnen geven en is dagelijks aanwezig op de spoeddienst. 'De voorbije weken heb ik zeven op zeven gewerkt, net zoals vele anderen. Maar dat hoort zo.'

Hoe is de situatie in het ziekenhuis?

'Ik durf te zeggen dat we vandaag zo goed mogelijk voorbereid zijn. Het volledige kernteam heeft een ontroerende inzet getoond de voorbije twee weken. Je merkt dat de solidariteit in het ziekenhuis enorm is. Er is een ongelooflijke saamenhorigheid: elke dienst wil zijn steentje bijdragen.'

'Toch merk je de angst. Iedereen is bezorgd over wat komt. Als je twee weken geleden had gezegd dat we vandaag in deze situatie zouden zitten, hadden we ook hier gelachen. Dit weekend was opnieuw een stroomversnelling, maar het is nog altijd de stilte voor de storm.'

Verwachten jullie dat de storm losbarst?

'Het aantal besmettingen is toegenomen en de curve blijft stijgen. Alles wijst dus in die richting. We hebben alleszins het gevoel dat we ons moeten voorbereiden op een grote groep patiënten.'

'We hebben ook een lijn geopend speciaal voor huisartsen. Die staat sinds vorige week roodgloeiend. Die lijn is volgens ons een goeie barometer voor de situatie pre-hospitaal. We kregen plots heel veel vragen over patiënten met respiratoire klachten. Toen hadden we al door: dit klopt hier niet. Enkele dagen later heeft de regering drastische maatregelen ingevoerd.'

Wat met de mondmaskers en ander beschermend materiaal?

'We bewaren hier alles achter slot en grendel, omdat er diefstallen zijn. Sommige dozen verdwijnen of de maskers worden er in sneltempo doorgejaagd. We overwegen nu striktere maatregelen: individueel aan elk personeelslid maskers uitdelen.'

Vrezen jullie een tekort?

'We hebben twee weken geleden een noodsignaal uitgestuurd. Het is niet dat we de komende weken zonder zullen vallen, maar we blijven toch gealarmeerd door de aantallen.'

'Sinds enkele dagen werpen we de mondmaskers niet meer weg, maar bewaren we ze in een doos. Er wordt binnen de taskforce volop gezocht naar een manier om de eenden bekmaskers - die normaal voor eenmalig gebruik zijn - te steriliseren en te hergebruiken. In deze situatie moeten we out of the box denken. Dit is oorlogsgeneeskunde. Als we ons team zo kunnen beschermen tegen het virus, dan is dat van onschatbare waarde.'

Is dat uw grootste angst?

'Het is een van mijn grootste angsten. Als je kijkt naar de berichtgeving uit Italië, merk je dat er heel veel personeelsleden ziek worden. Er is een zeer hoge blootstelling, daarom zijn de maskers echt van belang. Daarbij komt de uitputting en vermoeidheid. Voorlopig lukt dat nog. Als de berichten kloppen, komt er een verschrikkelijk zware tijd op ons af. We moeten onszelf en ons team maximaal beschermen en vooral maken dat onze zorgverleners standhouden.'

Containers

Hoeveel bevestigde patiënten hebben jullie momenteel?

'Twee op intensieve en vijf patiënten op de cohortafdeling. Momenteel wordt de dienst intensieve zorg grotendeels leeggemaakt om positief geteste patiënten adequaat te isoleren en om verdachte patiënten te kunnen isoleren in afwachting van hun testresultaat. Om besmetting naar andere - zeer kwetsbare - patiënten tegen te gaan, wordt op dit moment zelfs een volledige afdeling op intensieve zorgen voorbehouden voor covid-19 -pathologie.'

Wat met de spoeddienst?

'We zien een enorme stijging in het aantal patiënten dat op de spoeddienst aankomt. We krijgen hier zeventig à honderd gevallen per dag in onze ambulante flow die we anders niet zouden hebben.' 'Er is een grote toestroom van patiënten met telefonisch moeilijk in te schatten klachten. Ze worden doorgestuurd door huisartsen die geen beschermend materiaal hebben en dus niet op huisbezoek kunnen gaan voor klinisch nazicht. We hebben hier containers neergezet om de overcrowding tegen te gaan.'

Is het een probleem dat mensen met lichte symptomen niet getest worden?

'Ik kan dat alleen maar toejuichen. Bij veel mensen is het heel reëel dat het covid-19 is, en daar moet naar gehandeld worden. Maar moet dat daarom zwart op wit bewezen zijn? Dat is verspilling van het testmateriaal.'

'Bij mensen die opgenomen worden, is dat anders, ze worden ook strikt geïsoleerd. Idem voor zorgverleners: zij worden getest om te kunnen aantonen dat het negatief is. Dan kunnen ze direct opnieuw aan het werk. Zonder hen valt alles in duigen.'

Is de huidige situatie houdbaar?

'Vanaf vandaag gooien we onze werking op spoed radicaal om. We maken nu nog meer een duidelijk onderscheid tussen mensen met en zonder respiratoire klachten. We willen die twee ook zo veel mogelijk scheiden, om extra besmetting te voorkomen.'

'We hebben vanaf maandag acht verplegers, zes artsen en heel veel stagiairs extra om de verwachte toestroom de baas te kunnen. Stagiairs worden onder andere ingezet om toezicht te houden in de ambulante flow. Maar laat ons eerlijk zijn: als gewone burger zonder zware klachten zullen we je niet testen.'

De komende week brengt Tania Desmet dagelijks verslag uit van de recentste ontwikkelingen in het UZ Gent op www.standaard.be

Klaas Maenhout

Open brief gaat viraal

dS De Standaard - 16 Mar. 2020
Pagina 4

* De Standaard : West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant/Brussel, Limburg

'Er komt een drama op ons af.' De open brief van professor Wim Derave (UGent) wordt sinds dit weekend druk gedeeld op sociale media. De wetenschapper roept op om het Belgische je m'en foutisme te laten varen, zo niet gaat 'ons individualisme ons de das omdoen'. Hij formuleert het ook positief: 'Dit is een historische kans om eens een leven te redden.' Het zal nodig zijn voor de belangrijke uitdaging waar we voor staan: flattening the curve. 'We slagen er momenteel niet in', luidt het. 'Hoe beter wij ons nu gedragen, hoe minder de kans dat onze frontsoldaten over enkele weken door de knieën gaan.' (mju)

Lees op www.standaard.be

Arts Jan Palfijnziekenhuis besmet met corona

N Het Nieuwsblad - 16 Mar. 2020
Pagina 2

* Het Nieuwsblad : Regionaal: Aan Gent gebonden

Een arts van het Jan Palfijnziekenhuis aan de Watersportlaan is besmet met het coronavirus. Hij zit thuis in quarantaine. "De situatie is onder controle", klinkt het. "Er zijn geen andere besmettingen uit voortgevloeid."

Het is onduidelijk hoe de arts het coronavirus heeft opgelopen. De man is aan de beterhand. "We hebben alle mensen getest met wie hij contact heeft gehad," zegt woordvoerder Sofie Moreels. "De resultaten zijn negatief. Er zijn dus geen andere besmettingen uit voortgevloeid."

Volgens het ziekenhuis is de situatie onder controle. "We hanteren de strengste hygiënemaatregelen", zegt Moreels. "De arts droeg bij elke behandeling een mondkapje en leefde zeer strikt de hygiëneregels na."

Piek

Intussen heeft het ziekenhuis een apart circuit gecreëerd voor patiënten die op de spoeddienst binnenkomen met symptomen van corona. Voorts worden alle niet-dringende medische ingrepen geannuleerd. "Zo is er minder passage in het ziekenhuis en komt er ruimte vrij voor nieuwe patiënten in afwachting van de piek die er wellicht aankomt."

Zoals in andere ziekenhuizen geldt in Jan Palfijn een bezoekverbod. Dat heeft de federale overheid opgelegd.

In het UZ Gent waren dit weekend vijf besmette patiënten opgenomen, waarvan twee op de intensieve zorg. (tsa)

Gezondheidszorg in tijden van cholera

dS De Standaard - 16 Mar. 2020
Pagina 26

* De Standaard : West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant/Brussel, Limburg

In 1866 vielen bij een epidemie in België 43.400 doden. Volgens Isabelle Devos was het alomvattende pakket maatregelen toen noodzakelijk, en ook nu weer.

Dezer dagen wordt geregeld verwezen naar epidemieën uit het verleden en de lessen die we daaruit kunnen trekken. Vooral de Zwarte Dood van 1348-'51 en de Spaanse Griep van 1918-'19 worden in herinnering gebracht. Daarbij gaat het over het enorme dodental, de quarantainemaatregelen en de zondebokken die schijnbaar voor deze pandemieën verantwoordelijk waren. De conclusie is meestal dat we nog zeer weinig weten over de geschiedenis van infectieziekten. Nochtans zijn er

epidemieën uit het recente verleden waarover we wel goed zijn geïnformeerd.

België werd in de negentiende eeuw zeven keer door cholera geteisterd: in 1832-'33, 1848-'49, 1853-'54, 1859, 1866, 1883-'85 en 1891-'95. De epidemie van 1866 was met voorsprong de zwaarste. Toen vielen er 43.400 slachtoffers, wat neerkwam op 9 doden per 1.000 Belgen. Bijna de helft daarvan viel in de steden. Ook de rest van Europa werd zwaar getroffen: in de loop van 1865 bereikte de ziekte vanuit India via het Midden-Oosten het zuiden van Europa. Van daaruit verspreidde de ziekte zich over het hele continent. In totaal werden in Europa zo'n 1 miljoen cholera doden geteld.

Cholera is een bacteriële infectieziekte met een incubatietijd van enkele dagen. De ziekte wordt vooral door besmet drinkwater verspreid. Voor drinkwater was men tot in de late negentiende meestal op (vervuilde) waterputten en waterlopen aangewezen. De belangrijkste symptomen van cholera zijn braken, diarree en een blauwe huidskleur. Om die reden werd de ziekte ook de 'blauwe dood' genoemd. Nauwelijks de helft van de patiënten overleefde de ziekte.

Miasmen

In maart 1866 kwam cholera vanuit verschillende richtingen België binnen. Het eerste slachtoffer viel op 15 maart in Roesbrugge, een arbeider die in Frankrijk besmet was geraakt. Daarna ging het erg snel en werden alle provincies getroffen. Van 50 choleradoden in de maand mei naar meer dan 1.500 in juni en ongeveer 12.700 in juli. De ziekte maakte in heel korte tijd veel slachtoffers, maar verdween ook relatief snel.

Net zoals bij het coronavirus vandaag spanden nationale, provinciale en lokale overheden zich in om de cholera te voorkomen en bestrijden. Nog voor de ziekte ons land had bereikt, werden in 1865 alle provinciegouverneurs door de minister van Binnenlandse Zaken, ondersteund door verschillende medische adviesorganen, verwittigd over de komst van een mogelijk zware epidemie en werd geld vrijgemaakt om de hygiëne te verbeteren. De werkelijke oorzaak van de ziekte was immers nog niet gekend. Dat was voor de meeste infectieziekten het geval. Pas sinds het laatste kwart van de negentiende eeuw weet men dat bacteriën, virussen en parasieten ziekteverwekkers kunnen zijn. De bestrijdingsmaatregelen daarvoor waren niet altijd efficiënt. Bij cholera dacht men dat de ziekte werd veroorzaakt door 'miasmen', stinkende geuren uit verontreinigde waterlopen en opgehoopt straatvuil, en dat die stank gezuiverd kon worden door onder andere chloorkalk.

De maatregelen tijdens de epidemie van 1866 waren zeer talrijk en specifiek. Quarantaine stond niet bovenaan de agenda, al moesten choleralijders opgenomen worden in aparte hospitaalzalen of in tijdelijke gasthuizen. De meeste andere maatregelen waren gericht op het verbeteren van de hygiëne van de buurtwegen, waterlopen, waterputten, openbare gebouwen en werkplaatsen. Speciale aandacht ging naar de arme wijken, waar de meeste slachtoffers vielen, en naar de scholen. Klaslokalen dienden elke avond gereinigd te worden. Lokale besturen hielden naam- en adreslijsten bij van alle cholera-patiënten op hun grondgebied. Ook de bevolking kreeg maatregelen opgelegd, zoals het proper houden van hun woning, dagelijks alle kamers verluchten, bepaalde groenten en dranken vermijden, bij ziekte een geneesheer raadplegen en vooral niet te panikeren. Er werden gezondheidscommissies opgericht die de gemeentebesturen en bevolking moesten helpen en die nagingen of de instructies goed werden nageleefd. Ook de politie voerde controles uit.

Grote sanering

Ook na de epidemie werden acties ondernomen. De overlijdens- en bevolkingsregisters zijn nooit zo nauwkeurig ingevuld als in de jaren vlak na de epidemie. De cholera-epidemie van 1848-'49 had trouwens al de aanzet gegeven voor het registeren van de doodsoorzaken. Sinds 1851 waren de gemeentelijke overheden verplicht een doodsoorzakenregister bij te houden, waarin voor elke overledene de doodsoorzaak en andere persoonlijke gegevens werden geregistreerd. Om een nieuwe epidemie te vermijden, kwam er na 1866 een groot saneringsproces op gang en werd in de grote steden begonnen met het systematisch dempen van grachten en kanalen en met de uitbouw van een riolerings- en waterdistributienet.

De laatste cholera-epidemie van 1891-'95 was een stuk milder. Ondertussen had de Duitse medicus Robert Koch de werkelijke oorzaak, de cholerabacterie, ontdekt en was het belang van drinkwater voor de verspreiding van de ziekte duidelijk geworden.

De les die we hieruit kunnen trekken, is dat misschien niet alle maatregelen effectief waren, maar dat het pakket van maatregelen dat uiteindelijk wel was, net omdat het allesomvattend was. Sommigen noemen de huidige maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus nu nog altijd overdreven of zelfs waanzin. De geschiedenis heeft geleerd dat we bij een onbekende ziekte begrip moeten hebben voor de maatregelen die autoriteiten nemen op basis van de beperkte beschikbare informatie. Gezien de letaliteit van het coronavirus en het ontbreken van een vaccin waren en zijn drastische maatregelen noodzakelijk.

Isabelle Devos

Van deze antipolitiek wordt u sowieso ziek

De Morgen - 16 Mar. 2020

Pagina 23

De Morgen

De politieke actualiteit volgens UGent-politicoloog en De Morgen-columnist Carl Devos.

Voor de PS en MR is de coronacrisis geen reden voor een noodregering. De MR wou geen mandaten lossen, de PS was intern te verdeeld om met N-VA te besturen en behield in afwijzing de eenheid. Als corona, en al wat dit met zich meebrengt, er niet in slaagt om ons uit lopende zaken te bevrijden, wat dan wel? Perfecter dan dit wordt de storm niet. Of er moest nog een vluchtelingencrisis bovenop komen.

Cynischer kan politiek haast niet zijn. Al drie decennia volg ik de Wetstraat van dichtbij, de helft daarvan vanuit de kleinere concentrische cirkels aldaar. Zo erg als nu was het nooit. Vergeleken met de huidige was de formatie van 2010 een inhoudelijk festijn. Ondertussen zijn de argumenten zo afgedreven, dat ze lachwekkend worden. Om te maskeren dat men liever niet dan met N-VA bestuurt, heet het nu dat lopende zaken beter is dan een regering om een crisis als deze te beheren. De wereld op zijn kop: er is geen regering nodig om een crisis aan te pakken, tijdens een crisis moet net vermeden worden er een te maken. Wat een zot en uitgeleefd land.

kapitein

Geen seconde kan verloren gaan, laat de instellingen hun werk doen, klinkt het nu. Plots is Sophie Wilmès (MR) zo cruciaal, dat haar vervangen corona erger maakt. De Zestien is maar een van de vele spelers die in dezen belangrijk zijn. Er zijn sterkere politici die snel een ploeg rond zich krijgen. Veel andere kabinetten functioneren gewoon voort, bovendien is er in verschillende daarvan een leegloop, door lopende zaken. Maggie De Block (Open Vld) kan gerust blijven. Weinigen in de Wetstraat beweren dat Wilmès, niet eens bij de vorming van de regering-Michel opgenomen, de sterkst mogelijke kapitein is. Er zijn betere opties mogelijk, van verschillende partijen. Maar dat is niet de halszaak. Zelfs met Wilmès was een noodregering beter dan lopende zaken.

De uitbreiding van lopende zaken tot een noodregering zou enkele kabinetten doen verschuiven, niet de hele regering ondersteboven halen. Niet alle kabinetten zijn zo belangrijk in de coronacrisis, waar nog veel andere spelers, ook op andere niveaus, van tel zijn. Bovendien mag verwacht worden dat een uitbreiding van de huidige restregering langs een fatsoenlijke en geleidelijke overdracht zou gebeuren.

De stelling dat lopende zaken volstaat en er geen tijd te verliezen is, overtuigt geenszins. Ze is bovendien zeer kortzichtig. De belangrijke noodmaatregelen die nu genomen zijn, en de verstrengingen die misschien nog volgen, vormen slechts een beperkt onderdeel van de coronacrisis. Die grijpt veel verder en dieper in. En dat moet allemaal langs lopende zaken beheerd worden. Waarom is al dat gedoe over een regeringsvorming eigenlijk nog nodig? En waarom laat men Dewael en Laruelle al zo lang aan een noodregering werken als dat toch nooit nodig was?

Lopende zaken is niet gemaakt om zo lang en voor deze gevallen te functioneren, zeker niet met zo weinig zetels. Wie de verantwoordelijkheid om een regering te vormen nu uit de weg gaat, verliest het recht om verantwoordelijkheid of burgerzin van de bevolking te vragen. Excuses om nu nog langer uit te stellen zijn zoals lockdownparty's: inciviek gedrag. Het politieke dieptepunt gisteren was een hoogdag voor de antipolitiek. En een forse investering in de verdere verwijdering van de geesten in België.

Een tijdelijke noodregering, met een ingebouwde deadline, die tegelijk ook staatkundige en andere hervormingen agendeert, heeft nadelen en was inderdaad niet evident. Al zeker niet omdat Bart De Wever (N-VA) ze zelf wou leiden, dat zagen velen als een provocatie. Er zijn betere manieren en momenten om een regering te vormen. Maar na 295 dagen stilstand laat je geen kans liggen en is creativiteit noodzakelijk. Mogen bunkers verlaten worden. Dat iedereen zijn eigen partijdige redenen voor een noodregering had is prima. Dat is met de meeste regeringen zo. Alvast met de beste.

Corona kon een uitweg bieden. Gisteren liep het na 72 uur voorbereidend werk fout. Terwijl vertegenwoordigers van de zes partijen (N-VA, CD&V, PS, sp.a, MR, Open Vld) aan een noodprogramma werkten, blies Paul Magnette (PS) de formatie op. De interne weerstand was te groot. En voor MR (7,6 procent van de stemmen op federaal niveau) was cruciaal dat ze haar vijf ministers, premier en Eurocommissaris kon houden. Geen van de andere partijen, ook sp.a en Open Vld niet, waren op de hoogte. PS en MR sloten een paars-groene deal. Alleen door zich aan elkaar vast te knopen kunnen PS en MR hun open oorlog vermijden. Dan helpt niets beter dan een gezamenlijke vijand.

lopende zaken?

Als van een bevolking grote burgerzin en offers gevraagd worden, kan de politiek zich niet blijven verliezen in spelletjes. Toch

houden die aan. Volgens sommige analyses zal corona nog twaalf weken onder ons zijn. Hoe dan ook, er is een langer leven na dan tijdens corona. Ooit moet er geld gezocht in plaats van verdeeld worden. Ook dan is alleen het beste goed genoeg. Als corona onder controle is, komen al die andere structurele problemen naar boven die al zoveel maanden onaangeroerd liggen. Als corona wat gaat liggen, zijn we allicht al in de lente. Tot dan moet lopende zaken alles oplossen?

De druk om te saneren is fors verminderd. Maar het tekort van 13,5 miljard of 2,77 procent bbp in 2020 van het monitoringscomité is een onderschatting, iemand zal toch op de begroting moeten letten. Lopende zaken? En die dringende steunmaatregelen om de kernuitstap op te vangen. Lopende zaken?

Laten we geen tijd verliezen, er is een federale regering, klonk het gisteren bij de PS, MR en groenen. Die gaan vanuit het parlement met CD&V, dat samen met Open Vld weer in een Vivaldi-omsingeling gevangen wordt, een regering in de feiten vormen: er komt blijkbaar een Vivaldi-regering in lopende zaken zonder ministers van de socialisten en groenen. Zonder duidelijk project. Zonder vertrouwensstemming. In naam van de nationale eenheid, omdat drastische maatregelen nodig zijn. Alvast zonder Vlaamse meerderheid.

Nieuwe ministers is niet wat de mensen vragen, klinkt het. Er zijn dus politici die denken dat de kiezers geen nieuwe regering willen, of die niet nodig vinden. Georges-Louis Bouchez (MR) wees erop dat in veel andere landen geen regering met volle bevoegdheden is. Alsof dat de nieuwe norm moet zijn. Bij elke maatregel moet nu om parlementaire steun onderhandeld worden, maar dat levert volgens de voorstanders van nationale eenheid geen tweede tijdverlies op. Enzovoort. Straks moeten ze nog met volmachten besturen om het schip recht te houden. Volmachten aan een regering in lopende zaken, met zo'n minuscuul zetelaantal, is een wel heel uitgesproken piste. In plaats van een regering in het zadel te hijsen die het parlement dan controleert, staat het macht af aan een regering die haar vertrouwen nooit kreeg. Dat is zeer bedenkelijk.

Conner Rousseau (sp.a), die de voorbije dagen een cruciale rol speelde om een noodregering op de been te brengen, is naar eigen zeggen 'gedegouteerd'. Een understatement. Wie niet ziek wordt van het coronavirus, wordt het van deze politiek. Die is niet meer om aan te zien.

Ze mogen daar van geluk spreken dat coronamaatregelen iedereen thuis houdt. Je zou voor minder een tomaat tegen zoveel antipolitiek plakken.

CARL DEVOS

Bipolaire Wetstraat

De Morgen - 16 Mar. 2020

Pagina 8

De Morgen

BART EECKHOUT Hoofdredacteur @barteeckhout

Aan aangrijpende verhalen is er - helaas - geen gebrek in de strijd tegen de verraderlijke Covid-19-pandemie. Verhalen bijvoorbeeld van Italianen die liggen te creperen op een veldbed in een bijzaal van een hospitaal.

Telkens is er die vraag in het achterhoofd: zal het bij ons ook zo gaan? Het eerlijke antwoord is: mogelijk wel. In een open brief verwoordt Wim Derave, professor geneeskunde aan de UGent, het zo: "Er komt een drama op ons af. Als we de huidige maatregelen strikt opvolgen, dan zal het hels zijn, maar misschien nog niet catastrofaal."

Een van de meest alarmerende berichten in de krant komt uit de thuiszorg. Nu al raken de beschermingsmiddelen van thuisverplegers uitgeput. Dat is niet minder dan een kleine ramp. Thuisverplegers zijn bij uitstek de frontsoldaten in de strijd tegen corona. Als zij hun werk niet meer kunnen doen, kan die kleine ramp snel een zeer grote ramp worden.

De vooruitzichten zijn niet bemoedigend. Een overheidsaankoop van mondklappertjes die de regering in zeven haasten nog probeerde te regelen dreigt te eindigen in fraude en geritsel. Ondertussen proberen sjacheraars op tweedehandssites mondklappertjes door te verkopen voor een schandalige prijs.

De strijd tegen Covid-19 heeft ons al bemoedigende blijken van spontane solidariteit en creativiteit gegeven, maar het is duidelijk dat de crisis niet alleen het beste in de mens bovenhaalt.

Wat dachten die onverantwoordelijke feestneuzen eigenlijk die nog vlug even de grens over wipten om een dagje extra te kunnen vieren? Ons kan niets overkomen? Wel we hebben slecht nieuws voor hen, en misschien ook voor hun ouders, hun grootouders, hun vrienden, hun collega's of hun bureaus en voor iedereen die met die mensen in aanraking komt.

Covid-19 plaatst onze samenleving misschien wel voor de grootste schok sinds de Tweede Wereldoorlog. De prille hoop dat dat besef de grote politieke krachten in het land kon verenigen in een regering die deze ramp coördineert, de zorg garandeert en het land heropstart heeft alweer flinke builen opgelopen.

We kunnen er uren en dagen over discussiëren wiens schuld dat precies is. Maar bon, na een weekend waarbij de Wetstraat bipolair kantelde van prille hoop over hervonden eendracht naar bitter cynisme over alweer dominante en destructieve tactiekjes over en weer, eindigt het land alsnog met een regering die bij volmacht volheid van bestuur zal krijgen.

De volmachten zullen nodig zijn. Nu al is er een roep om nog strengere maatregelen uit te vaardigen. Terecht, zo valt te vrezen. Bij elke verstrenging schijnt menig landgenoot er de kantjes toch van af te willen lopen. Dat heeft er natuurlijk ook mee te maken dat elke regel toch weer zo wordt uitgelegd dat het lijkt alsof het allemaal niet uitmaakt.

Dat moet ophouden. Nu. Desnoods met volmachten.

BART EECKHOUT

'Ook voor EU-staten geldt: eerst mijn wc-papier'

De Morgen - 16 Mar. 2020

Pagina 7

De Morgen

Een reeks Europese landen sluiten hun grenzen, andere landen voeren strengere grenscontroles in. Elk EU-land voert een andere coronabeleid. Waar is Europa? Europa-kenner Hendrik Vos (UGent): 'Het is ieder voor zich.'

Verschillende landen sluiten hun grenzen. Kan dat zomaar in Europa met zijn vrij verkeer? Is Schengen een vodge papier?

"Het is zo voorzien in de verdragen dat als bijvoorbeeld de volksgezondheid of de openbare orde in gevaar is, je opnieuw je grenzen mag controleren en het verkeer belemmeren. Het is gebeurd bij de uitbraak van de dalkoeienziekte en het EK

voetbal in België en Nederland in 2000 om hooligans tegen te houden. Ook met de terreurdreiging enkele jaren geleden waren er filterblokkades tussen Frankrijk en België, maar na een paar dagen was dat voorbij. Je kan je grenzen dus afsluiten bij een acuut gevaar, als het is voor een beperkte periode en zo zal dat nu ook wel zijn.

"De Europese Commissie doet het toezicht op die Schengen-bepalingen. Je moet het daar vooraf melden en ik ben niet zo zeker of dat is gebeurd. Maar de Europese Commissie zit niet in de positie dat ze nu boetes of sancties kan opleggen."

Heeft de Europese Commissie er al op gereageerd?

"Die hebben zich nog niet laten horen. Ik denk dat ze wat door de feiten worden voorbijgehold. Dit hebben de Europese instellingen nooit meegemaakt. Hier is geen draaiboek voor. Men zit een beetje angstig te kijken. Ik denk dat er bovendien ook begrip is voor deze ingrepen, omdat alle landen met een acuut probleem zitten. De Commissie hamert er wel op dat het gecoördineerd verloopt, en landen elkaar op de hoogte houden."

In de praktijk zien we dat alle Europese landen andere maatregelen nemen. Waar is de coördinatie?

"Als het gaat over volksgezondheid en crisissen, hebben de lidstaten altijd al de neiging om te zeggen dat ze het zelf willen doen. Elk land heeft zijn eigen systeem van gezondheidszorg dat hij wil beschermen. Lidstaten hebben dus nooit toegestaan dat het Europese niveau zich daar te veel mee moeit. Dan moet je ook niet verwachten dat nu plots de Europese instellingen naar voren komen met een plan. Het is elk land voor zich."

En dan zien we dus Vlamingen in Nederland feesten omdat ze dat in hun land niet mogen.

"Dan denk je dat er inderdaad een probleem van coördinatie is en er misschien toch op zijn minst videoconferenties moeten zijn en de bevolking daarover geïnformeerd wordt. Misschien is het zinvol om in pakweg Italië iets anders te doen dan in Malta, omdat men in een andere fase zit, maar er lijkt vooral verlamming te zijn."

Intussen heeft Nederland beslist om scholen en eet- en drinkgelegenheden toch te sluiten. Is dat het gevolg van internationale druk?

"Het was te verwachten dat Nederland zou volgen. Als wij allerlei maatregelen nemen en Nederland niet, dan worden we boos. Al onze maatregelen botsen dan met hun laksheid. Ik denk dat er informeel wel druk gezet is, dat er niet getolereerd kan worden dat er een haard van besmetting is, terwijl de rest zijn best doet om de curve af te vlakken. Dan is het dweilen met de kraan open."

"Achter de schermen is er dus zeker overleg tussen lidstaten, maar om op een moment als dit de bevolking gerust te stellen, zou het Europese niveau zeker een meerwaarde hebben. Hier liggen kansen voor Europa. Het is alleen schieten op een bewegend doelwit en dat is ongelofelijk moeilijk. Zodra een probleem uit de hand loopt en de lidstaten het niet meer weten, dan moet Europa het oplossen. Dat is een ondankbare rol, maar het zou slim zijn om een actievere rol te spelen, niet enkel achter de schermen, maar ook publiekelijk."

Waar is voorzitter van de Europese Raad Charles Michel? Waar is Commissie-voorzitter Ursula Von der Leyen?

"We zien of horen Michel inderdaad niet en dat is teleurstellend. Ik begrijp het, je kan geen wonderen verwachten, want men heeft volksgezondheid nooit aan Europa overgelaten, maar ik denk dat er met meer ervaren politici een meer gecoördineerd signaal was gekomen."

"Nu is het, zoals altijd, eerst ieder voor zich. Het is net als wat er op microniveau gebeurt: eerst mijn eigen wc-papier hamsteren en dan zullen we wel zien wat er gebeurt. Om dan vast te stellen dat we het toch enkel kunnen doen door samen te werken."

Wat is de impact van het sluiten van die grenzen binnen Europa voor de economie?

"Dat heeft grote economische gevolgen, omdat productieketens grensoverschrijdend zijn. Firma's gaan met bevoorradingsproblemen komen en hun afzet verdwijnt voor een deel. Je kan het nog niet becijferen, maar ook het stilvallen van het vliegverkeer, consumenten die compensaties willen, dat gaat een gat slaan in begrotingen."

"Daarom was het ook een flater van Christine Lagarde van de Europese Centrale Bank om te insinueren dat de Italianen hun eigen begroting maar moeten oplossen. Op dat punt zie je nu net wél een duidelijk signaal van Europa, dat men soepel zal kijken naar de begrotingstekorten."

BRUNO STRUYS

Klimaatvriendelijk cement, bestaat dat?

Mo* - 16 Mar. 2020

Cementfabrikanten gaan op zoek naar nieuwe samenstellingen voor het veelgebruikte materiaal (foto: gerecycleerd plastic voor "eco-cementblokken" in Costa Rica). ©Belgaimage / AFP

Beton is overal. Het zou na water het meest gebruikte materiaal op aarde zijn. Dat gaat gepaard met een serieuze kost voor het klimaat, want de productie van cement, het bindmiddel dat beton samenhoudt, is een grote bron van CO₂-uitstoot. De grootste industriële uitstoter na de staalindustrie zelfs, verantwoordelijk voor acht procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot.

Als we de klimaatdoelstellingen van het Akkoord van Parijs willen halen, zal de cementindustrie dringend grondige veranderingen moeten doorvoeren. Volgens een rapport van de internationale denktank Chatham House hebben maatregelen in de sector er al voor gezorgd dat de CO₂-uitstoot bij de productie van één ton cement daalde met 18 procent sinds de jaren negentig. Terwijl daar toen nog gemiddeld een ton CO₂ voor werd uitgestoten, is dat vandaag nog zo'n 0,8 ton.

Toch stoot de industrie vandaag vijftig procent meer CO₂ uit dan in de jaren negentig, omdat de cementproductie bijna verviervoudigd is, naar meer dan vier miljard ton per jaar. Men verwacht dat de productie de komende tien jaar zal blijven stijgen, met 500 miljoen ton per jaar, door economische groei, verstedelijking en bevolkingsgroei in onder meer India, Zuidoost-Azië en Afrika.

Lees verder onder dit item

Deel van het productieproces

De meest gebruikte cementsoort is portlandcement. Het basisbestanddeel hiervan is klinker, een grindachtige substantie die ontstaat door kalksteen en klei op 1450 graden te verhitten in een oven. Door een chemische reactie in de oven splitst de kalksteen zich in kalk en CO₂. Zo'n zestig procent van de uitstoot van de cementproductie komt voort uit dit chemisch proces.

Het goede nieuws is dat er al veel oplossingen bestaan, alleen is het vaak niet evident ze te implementeren.

Hernieuwbare energie gebruiken is dus niet dé oplossing, want het brandstofverbruik van de ovens veroorzaakt maar veertig procent van de totale uitstoot. Dat maakt het voor de cementsector moeilijk om de uitstoot ten gronde aan te pakken. Het goede nieuws is dat er al veel oplossingen bestaan, alleen is het vaak niet evident ze te implementeren.

Verbeteringen die de cementindustrie wel al doorvoerde: ovens energie-efficiënter maken, afval gebruiken als brandstof of een deel van de klinker vervangen door materialen met een lagere ecologische voetafdruk. Universiteiten, start-ups en ook de cementindustrie zelf zoeken naar alternatieven voor de klinker in het cement.

Lees verder onder de afbeelding In het betonlaboratorium van de Universiteit Gent worden verschillende betonsoorten uitgetest op hun mechanische eigenschappen en duurzaamheid. © Ebe Daems

Beton zonder cement

Een veelbelovend alternatief is LC3, een cement op basis van klei dat een deel van het gewone cement vervangt. Het wordt op veel lagere temperaturen verhit. De Zwitserse materiaalchemica Karen Scrivener werkte mee aan de ontwikkeling van LC3 aan de Federale Polytechnische School van Lausanne (EPFL): 'Het grote voordeel is dat dit soort klei zowat overal ter wereld ruim voorradig is', zegt Scrivener. 'Bovendien is het op lange termijn ook goedkoper voor cementproducenten.'

Sommige onderzoekers gaan nog een stap verder en gaan op zoek naar manieren om cement in zijn geheel te vervangen. Het Amerikaanse cement-techbedrijf Solidia ontwikkelde bijvoorbeeld een alternatief cement waarmee het prefab betonblokken maakt. Het cement kan op lagere temperaturen in de oven en bij de chemische reactie wordt minder CO₂ uitgestoten. Nog opvallender is dat deze cementsoort geen water maar CO₂ nodig heeft om uit te harden.

De betonblokken krijgen dus een CO₂-injectie en hebben vervolgens slechts 24 uur nodig om uit te harden, terwijl dat voor het standaard portlandcement 28 dagen is. Solidia ontwikkelde deze techniek samen met het grootste cementbedrijf ter wereld, LafargeHolcim. De betonblokken zijn in de VS sinds een jaar op de markt. Hun ecologische voetafdruk zou zeventig procent lager liggen dan die van klassiek beton, zo beweert het bedrijf.

Lees verder onder dit item

In de Europese Unie zitten de blokken in een testfase. Het Britse gas- en oliebedrijf BP investeerde in Solidia en wil de technologie gebruiken in de buurt van zijn fabrieken. Ook de EU financiert experimenten met de technologie van Solidia in Europa, bijvoorbeeld in een cementfabriek van LafargeHolcim in Engeland.

Biotechbedrijf BioMason, ook in de Verenigde Staten, zet dan weer bacteriën aan het werk om bakstenen te maken. Ginger Dosier, die het bedrijf mee oprichtte, raakte geïnspireerd door hoe koralen zich vormen: uit een hard, cementachtig materiaal dat ontstaat via een natuurlijk proces.

Dosier begon te experimenteren met bacteriën in zand en kwam tot de juiste samenstelling voor een hard, stabiel materiaal. Ze was niet de eerste die met bacteriën aan de slag ging. Veel onderzoekers en universiteiten doen hier al langer tests mee. BioMason heeft intussen wel een kleinschalige fabriek, waar de bacteriën met zand in mallen gegoten worden. Voorlopig

worden de bakstenen nog niet op grote schaal commercieel verdeeld.

Voor cementproducenten zijn dit soort initiatieven een bedreiging van hun bestaande businessmodel.

Om dit soort vernieuwende oplossingen op de markt te krijgen, zijn uitgebreide en langdurige tests nodig om te zien hoe de materialen buiten het laboratorium presteren. Ook moet beoordeeld worden of de nieuwe materialen voldoen aan de internationale standaarden. Voor cementproducenten zijn dit soort initiatieven een bedreiging van hun bestaande businessmodel.

Ook aannemers staan vaak huiverachtig tegenover innovatieve materialen, omdat ze aansprakelijk zijn als het misloopt. De meest baanbrekende innovaties komen vaak niet van de cementsector. Maar net die worden structureel benadeeld, zo stelt een rapport van de ngo Sandbag. Wie cement zonder klinker maakt – en dus minder uitstoot –, draagt het meest bij aan vergroening maar krijgt het minste geld. Want net die initiatieven zitten niet in het Europese emissiehandelsstelsel (ETS). Dat moet in theorie fabrikanten met een lage uitstoot belonen en diegenen met een hoge uitstoot bestraffen.

Daarnaast zijn de Europese standaarden volledig gebaseerd op portlandcement, en dat maakt het moeilijk om innovatief cement gecertificeerd te krijgen. 'Die ongelijke behandeling, van nieuwe spelers tegenover gevestigde bedrijven, drukt innovatie de kop in en begunstigt de fabrikanten van vervuilende producten', stelt het rapport.

Circulair cement

Ook bouwmaterialen uit sloop hergebruiken kan heel wat winst voor het klimaat genereren. Cement uit gesloopte gebouwen hergebruiken was tot voor kort niet mogelijk. Maar dankzij een Nederlandse uitvinding van Koos Schenk kan het nu wel: de Smart Liberator, een machine die beton verpulvert en de bestanddelen zand, grind en cement van elkaar scheidt.

Meer zelfs, de Smart Liberator kan gereageerd cement scheiden van niet-gereageerd cement. En dat is baanbrekend. Cement reageert met water en zo wordt het hard. In beton wordt standaard te veel cement gebruikt, zodat de productie sneller gaat. Een deel van dat teveel aan cement reageert niet met het water; daardoor is het niet verhard en kan je het gewoon als grondstof opnieuw gebruiken.

Dat niet-gereageerde cement kan gewoon hergebruikt worden in beton zonder dat je het nog moet gaan verhitten, en dus zonder extra CO₂-uitstoot te veroorzaken.

Hier zie je de machine aan het werk:

Dit circulaire beton is sinds vorig jaar op de markt, sinds de Nederlandse wegenbouwer Rutte en New Horizon Urban Mining, dat inzet op het hergebruik van bouwmaterialen uit sloop, de handen in elkaar sloegen. 'We kunnen dertig tot vijftig procent van het cement in ons beton vervangen door gebruikt cement. Dat we het grind en het zand kunnen hergebruiken, zorgt ook nog eens voor een grote milieuwinst', zegt Erik Koremans van New Horizon Urban Mining.

'We kunnen dertig tot vijftig procent van het cement in ons beton vervangen door gebruikt cement.'

Een combinatie van alle bovenstaande maatregelen zou de CO₂-uitstoot van de cementsector sterk kunnen doen dalen. Volgens een rapport van het EPFL in Lausanne zou de uitstoot zelfs met tachtig procent kunnen dalen als er niet enkel gekeken wordt naar de cementproducenten, maar naar alle spelers in de waardeketen. Zo wordt er in gebouwen bijvoorbeeld vaak meer beton dan nodig gebruikt.

Maar om een nuluitstoot te realiseren, zijn grotere ingrepen nodig. Hoe goed zijn cementfabrikanten voorbereid op een klimaattransitie? Carole Ferguson onderzocht het voor het Carbon Disclosure Project. 'Als ik zie wat cementbedrijven nu doen, dan denk ik niet dat de doelstellingen van het Akkoord van Parijs haalbaar zijn. Ze moeten dringend meer doen dan ze nu doen. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de score van de twee grootste cementbedrijven in ons rapport, Heidelberg en LaFarge, dan was dat niet slecht, maar je kan ook niet zeggen dat ze echt baanbrekend werk verrichten.'

Zowel denktank Chatham House, het EPFL en zusteruniversiteit ETHZ als het Internationaal Energieagentschap brachten rapporten uit waarin ze berekenden hoe de CO₂-uitstoot van de cementsector teruggebracht kan worden om de klimaatdoelstellingen te halen. Al deze rapporten halen aan dat de nuluitstoot van de sector nooit bereikt kan worden zonder ook CO₂ uit de lucht te halen.

De sector moet voorlopig dus gebruik gaan maken van carbon capture and storage (CCS) of carbon capture and usage : de CO₂ van het productieproces afvangen en die vervolgens opslaan of gebruiken. Cementfabrikant Heidelberg test momenteel CCS-technologie uit op de Leilac-site in het Luikse plaatsje Lixhe. Het afvangen van CO₂ is erg duur en energie-intensief. Volgens het Zwitsers Federaal Instituut voor Technologie is er twee tot drie keer zoveel elektriciteit voor nodig.

Het meest ambitieuze en grootste CCS-proefproject in de cementsector is dat van Dalmia cement in de Indiase deelstaat Tamil Nadu. Dalmia is ook de eerste cementfabrikant die zich engageert om een nuluitstoot te realiseren in 2040. Momenteel onderzoekt Dalmia hoe de afgevangen CO₂ gebruikt kan worden, in de hoop die te kunnen doorverkopen aan andere industrieën. CO₂ kan bijvoorbeeld gebruikt worden in brandstof, dranken en voeding of chemicaliën. Alle afgevangen CO₂ hergebruiken, lijkt echter onrealistisch. De uitstoot ligt namelijk veel te hoog.

Lees verder onder de afbeelding Arbeiders lossen zakken cement in Ghaziabad, India. De cementindustrie is goed voor acht procent van de wereldwijde industriële uitstoot. © Reuters / Adnan Abidi

CO2 die niet gebruikt kan worden, zou dus opgeslagen moeten worden. Maar ook dat is niet evident: 'Voor zover ik weet, stoten de bestaande testprojecten de CO2 gewoon weer uit', zegt Wilf Lytton. Hij deed voor de ngo Sandbag onderzoek naar cementuitstoot in de EU. 'Om CO2 op te slaan, heb je een volledig nieuwe pijplijninfrastructuur nodig, vergelijkbaar met een nieuw elektriciteits- of gasnetwerk.'

Dat is een gigantische onderneming. En eens je die infrastructuur hebt, moet je de leidingen verbinden met een diep reservoir, waarschijnlijk onder de zee. Ook dat kan nog decennialang duren', zegt Lytton.

De oplossingen die er nu zijn, en die op korte termijn kunnen worden toegepast, zijn dus belangrijk. 'Al zijn sommige oplossingen maar in vijf procent van de gevallen toepasbaar, dan nog moet men ze gaan implementeren', zegt professor Nele De Belie, hoofd van de onderzoeksgroep duurzaamheid van cementgebonden materialen aan de UGent. 'Al die bestaande paden moeten samen toegepast worden. We kunnen niet alles laten afhangen van technologieën voor koolstofopvang.'

Lees verder onder dit item

Om ervoor te zorgen dat oplossingen toegepast worden, is er ook vanuit overheden dringend actie nodig. De Europese regelgeving is niet afgestemd op het vervangen van het standaard portlandcement door alternatieven. Om het maximum te halen uit dit soort oplossingen, zouden de Europese standaarden aangepast moeten worden.

Alternatieven met een andere chemische samenstelling worden gecategoriseerd als minderwaardig, terwijl ze even goed of soms zelfs beter presteren', zegt Lytton.

'Naarmate de norm strenger wordt, stijgt de vraag naar circulaire bouwmaterialen.'

Daarnaast is er ook nood aan financiële stimulansen vanuit het beleid, vindt hij. 'Overheden moeten een prijsbeleid uitzetten dat zorgt voor een aantrekkelijk klimaat voor innovatie. Vervuילend cement moet duurder gemaakt worden dan CO2-arme alternatieven. Het is belangrijk dat ook consumenten het in hun portefeuille voelen als ze keuzes maken die niet klimaatbewust zijn. Dat kan met een koolstofaks. Met consumenten bedoel ik trouwens niet enkel burgers, maar ook bedrijven en overheden die op grote schaal infrastructuur laten bouwen.'

Volgens professor Nele De Belie kan de overheid inderdaad het goede voorbeeld geven wat innovatie betreft: 'Ze kan zelf innovatief aanbesteden bij bouwprojecten. Die projecten kunnen dan als testcase dienen voor nieuwe materialen. Anders blijft men altijd hangen in het idee dat het niet getest is en dus mogelijk niet betrouwbaar.'

Bij New Horizon Urban Mining voelen ze alvast wel een positieve impact van het overheidsbeleid: 'In Nederland wordt er nu ook gekeken naar de milieukosten van een bouwproject. Als die te hoog liggen, krijg je geen vergunning', zegt Erik Koremans. Naarmate de norm strenger wordt, zie je de vraag naar onze circulaire bouwmaterialen stijgen.'

Dit artikel werd geschreven voor het lentenummer van MO*magazine. Voor slechts 32 euro kan je hier een jaarabonnement nemen! Je kan ook proMO* worden voor slechts 4 euro per maand. Je krijgt dan ook ons magazine toegestuurd en je steunt daarmee ons journalistiek project. Opgelet: Knack-abonnees ontvangen MO* automatisch bij hun pakket.

<https://www.mo.be/analyse/klimaatvriendelijk-cement-bestaat-dat>

Ebe Daems

Assad is geen deel van de oplossing, hij is het probleem

ds De Standaard - 16 Mar. 2020
Pagina 26

* De Standaard : West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant/Brussel, Limburg

De burgeroorlog in Syrië gaat het tiende jaar in. Oorlog is geen statistiek, schrijft Chams Eddine Zaougui. Oorlog is een baby die stikt in bouwpuin.

Wanneer het over Syrië gaat, hoor je tegenwoordig een van deze standpunten: iedereen heeft bloed aan zijn handen, Bashar al-Assad is slecht maar IS is nog slechter, er zijn geen goeden in Syrië. Of nog: de Syrische oorlog is hopeloos complex. Hoewel in elk van die beweringen een kern van waarheid zit, lijken we de belangrijkste waarheid uit het oog te verliezen: Assad mag dan een verzorgde, ietwat schuchtere leider zijn, hij is ook een massamoordenaar, een massamoordenaar in maatpak.

Sinds de start van de burgeroorlog, precies negen jaar geleden, zijn volgens het Syrisch Observatorium voor de Mensenrechten al meer dan een half miljoen mensen gestorven. Een half miljoen: het cijfer zou ons moeten choqueren, maar dat doet het niet meer. De Syrische oorlog is een beeld geworden, iets wat 'daar' gebeurt, geen realiteit. De massale aandacht en angst voor het coronavirus helpen niet.

Zo bleven veel mensen weg uit het cultuurcentrum De Balie in Amsterdam toen de Syrische kinderarts Amani Ballour op 13 maart *The cave* kwam voorstellen, een documentaire over een ondergronds noodhospitaal in Oost-Ghota. Zelf besloot ik om de documentaire via videoboodschap in te leiden. Maar hoe jammer ik het ook vind om Ballour niet te ontmoeten, ik zou het nog erger vinden als haar boodschap niet gehoord wordt.

Geen andere keuze?

Het hartverscheurende *The cave* maakt de gruwel in Syrië net invoelbaar en echt. Als je denkt dat het intussen allemaal wel meevalt in Syrië, daag ik je uit om naar deze documentaire te kijken. Je zult merken: oorlog is geen statistiek, het is geen woord of abstract concept. Oorlog is een baby die stikt in bouwpuin. Oorlog is een moeder die schreeuwt tegen haar dode zoon. Oorlog is een dokter die zich terugtrekt in een kamertje en huilt.

Op een bepaald moment in de documentaire zegt Salim Namour, een kettingrokende chirurg die tijdens operaties klassieke muziek afspeelt op zijn mobiel om patiënten te kalmeren, dat hij geen andere keuze had dan mensen te helpen. Hij kon zijn verantwoordelijkheid niet ontlopen. Hij heeft het mis. Hij had wel een keuze. Hij koos om met gevaar voor eigen leven anderen te redden. Hij koos om niet bij zijn gezin te zijn en onder extreem stresserende en moeilijke omstandigheden te werken.

Assad had ook een keuze. Negen jaar geleden had hij de redelijke eisen van de betogers kunnen inwilligen. In het begin eisten de betogers niet eens dat hij aftrad. Ze wilden waardigheid en vrede. Ze wilden een einde van de noodwet. De vrijlating van gewetensgevangenen. De vrijheid om te protesteren. Betere leefomstandigheden. Minder corruptie. In plaats daarvan behandelde Assad, zoals de meeste Arabische dictators, de geweldloze betogers als terroristen en gewapende groepen.

Om de opstand in een slecht daglicht te plaatsen, liet Assad de terroristen hun gang gaan. Hij integreerde pro-regime-milities in het leger. Hij zette vatenbommen en chemische wapens in tegen de bevolking. Overheidsziekenhuizen werden een verlengstuk van de veiligheidsdiensten: als betogers of rebel riskeerde je opgepakt en gemarteld te worden. Syrische en Russische vliegtuigen bombardeerden systematisch honderden ziekenhuizen in rebellengebied.

Hoe ironisch dat Assad waarschuwde voor chaos als protesterende burgers de straat zouden opgaan. Het doet denken aan wat de Poolse dichter Czesław Miłosz zei: 'Leer een brand met feilloze precisie te voorspellen. Brand dan het huis af om de voorspelling te laten uitkomen.'

'Goede dictators'

Het is pijnlijk om vast stellen dat het Westen die 'ik of de chaos'-houding gelooft. Enkele jaren geleden schreef de Duitse journaliste Christiane Hoffmann zonder een greintje schroom of ironie: 'Er is iets erger dan dictatuur, erger dan de afwezigheid van vrijheid, erger dan onderdrukking: burgeroorlog en chaos.' Het argument dat een dictatoriale staat beter is dan een mislukte staat, maakt weer opgang. Het Westen steunt opnieuw 'goede dictators' zoals Abdel Fattah al-Sisi in Egypte en Mohammed bin Salman in Saudi-Arabië, en sluit de ogen voor overheidsrepressie. Alsof de Arabische Lente nooit heeft plaats - gevonden.

Nochtans tonen de vele protesten, burgeroorlogen en jihadistische groepen aan dat dictators geen bolwerk van stabiliteit zijn. Wijdvertakte corruptie, ernstige mensenrechtenschendingen, de behandeling van de bevolking als een kudde schapen, een vrijheid die inhoudt dat je weet hoe groot je kooi is, de hypocriete manipulatie van godsdienst en verdeel-en-heers-tactieken hebben de Arabische wereld gemaakt tot wij hij vandaag is: een mijnenveld waar democratie moeilijk kan gedijen.

Het is een gevaarlijke illusie om te denken dat dictators voor stabiliteit kunnen zorgen, alsof je een pyromaan aanstelt als hoofd van een brandweerkorps. Als we echt willen bijdragen tot vrede en stabiliteit in het Midden-Oosten, moeten we beseffen dat dictators geen deel zijn van de oplossing. Ze zijn het probleem. Laten we ze ook zo behandelen. Laten we ophouden met ons te verschuilen achter het argument dat de Syrische oorlog een ingewikkeld en verafgelegen probleem is, een probleem dat we niet kunnen begrijpen of beïnvloeden. Er is niets moeilijk te begrijpen aan een leider die zijn eigen bevolking vergast en ziekenhuizen bombardeert.

Chams Eddine Zaougui